

6. K povolování výjimek z počtu dětí, žáků a studentů od 1. ledna 2005

S účinností zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), dochází ke změně systému udělování výjimek z počtu dětí, žáků a studentů ve třídách a školách. Kritéria pro povolování výjimek a kompetence k jejich udělování byla zpřehledněna a sjednocena. Dosud v případě základních škol o výjimkách rozhodovalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na základě zmocnění v § 6 zákona č. 29/1984 Sb., v případě mateřských škol rozhodoval krajský úřad podle § 3 odst. 1 zákona č. 76/1978 Sb.

Nově pravomoc povolit výjimku podle **§ 23 odst. 3** jak z nejnižšího, tak z nejvyššího počtu dětí, žáků a studentů ve třídě, studijní skupině nebo v oddělení bude mít dnem 1. ledna 2005 zřizovatel školy.

Od tohoto dne tudíž již nelze použít Pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k udělování výjimek (č.j. 25936/2003-22), ani jednotlivá rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o udělení výjimky pro školní rok 2004/2005 vydaná podle § 6 zákona č. 29/1984 Sb. či rozhodnutí krajských úřadů vydaná podle § 3 odst. 1 zákona č. 76/1978 Sb.

Ministerstvo v prováděcích předpisech ke školskému zákonu stanoví nejnižší počet dětí, žáků a studentů v jednotlivých družích škol, a dále také nejnižší a nejvyšší počet dětí, žáků a studentů ve třídě, studijní skupině a oddělení.

Z těchto počtů může zřizovatel povolit výjimku ± 4 dětí, žáci nebo studenti. Ustanovení o nejnižších a nejvyšších počtech dětí, žáků a studentů v nových vyhláškách ke školskému zákonu však ve většině případů nabudou účinnosti až počátkem příštího školního roku, tj. dnem 1. září 2005 (toto bude vždy uvedeno v přechodných ustanoveních příslušné vyhlášky). Do té doby budou platit počty stanovené v dosavadních právních předpisech s možností povolit výjimku do 4 dětí, žáků nebo studentů.

Možnost povolení výjimky se týká i nejnižšího počtu dětí nebo žáků ve třídách a školách zřízených pro příslušníky národnostních menšin (§ 14 odst. 2 a 3 školského zákona) a dále též nejnižšího počtu dětí v přípravných třídách základních škol (§ 47 odst. 1). V těchto případech lze povolit výjimku do **20 %** z počtu uvedeného v citovaných ustanoveních školského zákona.

Vypočtený údaj (tj. 20% z nejnižšího počtu dětí, žáků nebo studentů) se zaokrouhluje směrem nahoru (Tak např. přípravnou třídu základní školy lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí. Jestliže zřizovatel povolí výjimku, může být přípravná třída zřízena již při počtu 5 dětí. Výpočet: 20 % ze 7 činí 1,4; číslo 1,4 je oním vypočteným údajem, po jehož zaokrouhlení směrem nahoru dostaneme nejvyšší možnou výjimku, kterou zřizovatel v tomto případě může povolit, tj. 2 děti.).

K uvedenému je možné říci, že výrazy „do 20 %“ a „do 4 dětí, žáků nebo studentů“ jsou analogická omezení při povolení výjimky a jediným výpočtem nezbytným pro stanovení výjimky je převod z procentního vyjádření na celá čísla. Zřizovatel podle § 23 odst. 3 povoluje pouze výjimku ze stanoveného počtu, a proto vůbec nemusí vypočítat snížený počet dětí nebo žáků. Zákon to sice nevylučuje, zároveň však takový výpočet není nezbytným předpokladem pro povolení výjimky. Výraz „vypočtený údaj“ se tedy při současném zachování logické struktury ustanovení může vztahovat výhradně k výjimce, nikoliv počtu dětí či žáků sníženému o povolenou výjimku. Zvolená varianta výkladu dává zřizovateli větší prostor a umožňuje zřizovat třídy při nižším počtu dětí nebo žáků.

Povolení výjimky je možné pouze za předpokladu, že zřizovatel v případě nižšího počtu uhradí zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy (tj. rozdíl mezi krajským normativem určenými výdaji na skutečný počet žáků a skutečnou potřebou). V případě vyššího počtu dětí, žáků, nebo studentů nesmí být tento vyšší počet na újmu kvalitě

vzdělávací činnosti a zároveň musí být splněny podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví rámcově stanovené v § 29 školského zákona. Konkrétní opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a pracovníků musí být uvedena ve školních řádech.

Zřizovatelé těch škol, které ke dni 1.ledna 2005 nebudou splňovat nejnižší počty dětí, žáků nebo studentů stanovené prováděcími vyhláškami (resp. § 14 odst. 2 a 3 nebo § 47 odst. 1 nového školského zákona), by tedy měli rozhodnout, zda školám od 1. ledna 2005 výjimku povolí či nikoliv (a to i v případě, že těmto školám udělilo na školní rok 2004/2005 výjimku ministerstvo či krajský úřad v souladu s výše uvedenými právními předpisy - ministerstvo i krajský úřad dnem účinnosti nového školského zákona ztrácí pravomoc výjimky udělovat a tyto výjimky tudíž pozbývají aplikovatelnosti).

V případě škol zřizovaných obcemi nebo kraji by dle našeho názoru měla o povolení či nepovolení výjimky v případě nižšího počtu dětí, žáků nebo studentů rozhodovat obecní, resp. krajská zastupitelstva podle § 84 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., resp. podle § 35 odst. 2 písm. i) zákona č. 129/2000 Sb., neboť tato rozhodnutí (v případě povolení výjimky) znamenají zvýšené nároky na obecní (krajský) rozpočet. Rozhodnutí o povolení či nepovolení výjimky v případě vyššího počtu dětí, žáků nebo studentů, které nebude mít na obecní (krajský) rozpočet vliv, by mělo podle § 102 odst. 2 písm. b) zákona č. 128/2000 Sb., resp. podle § 59 odst. 1 písm. i) zákona č. 129/2000 Sb. příslušet radě obce (kraje).